

Datum van inontvangstneming : 25/01/2018

Zaak C-676/17

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

1 december 2017

Verwijzende rechter:

Curtea de Apel Ploiești (Roemenië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

5 oktober 2017

Rekwirante:

████████████████████

Verweerders:

Direcția Regională a Finanțelor Publice Ploiești – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Dâmbovița

Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice

Administrația Fondului pentru Mediu

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Verzoek tot herziening, ingediend op grond van artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ (wet nr. 554/2004 inzake het bestuursprocesrecht), van het arrest van de Curtea de Apel Ploiești (rechter in tweede aanleg Ploiești, Roemenië) van 16 januari 2017, waarbij het beroep tegen vonnis nr. 862/11-10-2016, gewezen door de Tribunalul Dâmbovița (rechter in eerste aanleg Dâmbovița, Roemenië) is toegewezen, dit vonnis nietig is verklaard en het door rekwirante in het hoofdgeding ingediende verzoek tot herziening is afgewezen op grond van termijnoverschrijding

Voorwerp en rechtsgrondslag van het verzoek om een prejudiciële beslissing

De Curtea de Apel Ploiești, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (Tweede civiele kamer, bevoegd in bestuurs- en belastingzaken), verzoekt op grond van artikel 267 VWEU om uitlegging van artikel 4, lid 3, VEU, artikel 110 VWEU, de artikelen 17, 20, 21 en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en de beginselen van rechtszekerheid, gelijkwaardigheid en doeltreffendheid.

Prejudiciële vraag

Kunnen artikel 4, lid 3, VEU, dat betrekking heeft op het beginsel van loyale samenwerking, de artikelen 17, 20, 21 en 47 van het Handvest van de grondrechten, artikel 110 VWEU, het rechtszekerheidsbeginsel, het gelijkwaardigheidsbeginsel en het doeltreffendheidsbeginsel, die voortvloeien uit het beginsel van de procedurele autonomie, aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale regeling, namelijk artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ (wet nr. 554/2004 inzake het bestuursprocesrecht), zoals uitgelegd bij arrest nr. 45/2016 van de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (hoogste rechterlijke instantie van Roemenië – Instantie voor de beslechting van bepaalde rechtsvragen; hierna: „ÎCCJ”), volgens welke de termijn waarbinnen een verzoek tot herziening op grond van artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004 kan worden ingediend, een maand bedraagt, te rekenen vanaf de datum van mededeling van de voor herziening vatbare definitieve beslissing?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Artikel 4, lid 3, en artikel 6 VEU

Artikelen 110 en 267 VWEU

Artikelen 17, 20, 21 en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

Arrest van het Hof van 9 juni 2016, ██████████ (C-586/14, EU:C:2016:421)

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Constituția României (grondwet van Roemenië; hierna: „Grondwet”), artikel 20, op grond waarvan op het gebied van de fundamentele rechten, de door Roemenië afgesloten internationale verdragen in geval van een conflict van normen voorrang hebben, alsmede artikel 48, betreffende de toetreding tot de Unie, waarin, onder andere, het beginsel van de voorrang van het Unierecht is neergelegd

Legea nr. [554]/2004, artikel 21, lid 2:

■

„Als grond voor herziening, naast die waarin de Codul de procedură civilă (wetboek van burgerlijke rechtsvordering) voorziet, geldt het doen van definitief en onherroepelijk geworden uitspraken waarbij het beginsel van de voorrang van het Unierecht, neergelegd in artikel 148, lid 2, juncto artikel 20, lid 2, van de Grondwet, opnieuw gepubliceerd, wordt geschonden. Het verzoek tot herziening wordt ingediend binnen 15 dagen vanaf de mededeling, welke wordt gedaan, in afwijking van de in artikel 17, lid 3, vastgelegde regel, op het degelijk onderbouwde verzoek van de belanghebbende partij, binnen 15 dagen na de uitspraak. Het verzoek tot herziening wordt met spoed en met voorrang behandeld, binnen een termijn van ten hoogste 60 dagen na inschrijving ervan.”

Bij arrest nr. 1609/2010 van de Curtea Constituțională (grondwettelijk hof, Roemenië) zijn de bepalingen van lid 2, tweede zin, ongrondwettelijk verklaard.

Bij arrest nr. 1039/2012 van de Curtea Constituțională zijn de bepalingen van lid 2, eerste zin, ongrondwettelijk verklaard in zoverre dat deze zo worden uitgelegd dat de definitief en onherroepelijk geworden beslissingen van beroepsinstanties niet voor herziening in aanmerking komen, in strijd met het beginsel van voorrang van het Unierecht, wanneer deze niet de inhoudelijke kant van de zaak betreffen.

Bij de motivering van arrest nr. 1039/2012 heeft de Curtea Constituțională in aanmerking genomen:

„Toepassing van hetgeen de Curtea Constituțională in aanmerking heeft genomen, leidt ertoe dat de bepalingen van artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004 rechtsgevolgen zullen blijven hebben na publicatie van dit arrest in de Monitorul Oficial al României, met uitzondering van de bepalingen die zijn vervat in de tweede zin van de tekst, welke ongrondwettelijk zijn verklaard bij arrest nr. 1609 van 9 december 2010, gepubliceerd in de Monitorul Oficial al României, deel I, nr. 70 van 27 januari 2011. De rechtsgevolgen van deze laatste wetgeving zijn geëindigd uit hoofde van de bepalingen van artikel 147, lid 1, van de Grondwet.

De bepalingen van artikel 21, lid 2, eerste en derde zin, zullen rechtsgevolgen blijven hebben.”

Codul de procedură civilă, artikelen 519-521, betreffende het doen van een verzoek aan de ÎCCJ met het oog op het uitspreken van een prejudiciële beslissing voor de beslechting van rechtsvragen, die erin voorzien dat een instantie die wordt geconfronteerd met een nieuwe rechtsvraag, van de uitleg waarvan de inhoudelijke behandeling van de betrokken zaak afhangt, de ÎCCJ kan verzoeken een uitspraak te doen waarin een principeantwoord wordt gegeven over de rechtsvraag, waarbij de door de ÎCCJ gegeven opheldering voor de rechterlijke instanties bindend is.

Arrest nr. 45/2016, gewezen inzake de beslechting van rechtsvragen, waarin de ÎCCJ het volgende heeft bepaald:

„Bij de uitlegging en de toepassing van de bepalingen van artikel 21, lid 2, eerste zin, van Legea nr. 554/2004, zoals later gewijzigd en aangevuld, is het verzoek tot herziening ontvankelijk op grond van arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie, ongeacht het moment waarop die zijn uitgesproken en ongeacht of in het hoofdgeding de eerder bestaande bepalingen van Europees recht zijn aangevoerd die zijn geschonden door de beslissing waarvan herziening wordt gevorderd.

De termijn waarbinnen een verzoek tot herziening op grond van artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004 ingediend kan worden, bedraagt een maand, te rekenen vanaf de datum van mededeling van de voor herziening vatbare definitieve beslissing.”

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 9/2013 privind timbrul de mediu pentru autovehicule (spoedverordening van de regering nr. 9/2013 betreffende de milieuheffing voor motorvoertuigen; hierna: „OUG nr. 9/2013”), artikel 12, voorziet in het recht van belastingplichtigen die de bijzondere heffing op personen- en motorvoertuigen, de heffing op verontreiniging door motorvoertuigen of de heffing op verontreinigende emissies van motorvoertuigen hebben betaald, om aan de belastingautoriteiten teruggaaf hiervan te verzoeken. Volgens hetzelfde artikel kan er, overeenkomstig de bepalingen van Legea nr. 554/2004, tegen de beslissingen van de belastingautoriteiten bezwaar worden aangetekend bij de bevoegde bestuursrechter.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Rekwirante, ██████████ heeft op 12 april 2013 een tweedehands personenauto gekocht die eerder was geregistreerd in Duitsland. Voor de registratie van deze personenauto in Roemenië moest zij de milieuheffing voldoen zoals deze was vastgesteld bij OUG nr. 9/2013. Deze heffing, ten bedrage van 968 [Roemeense leu (RON)], heeft ██████████ op 12 juni 2013 voldaan.
- 2 Door middel van het beroep in eerste aanleg heeft rekwirante verzocht om teruggaaf, vermeerderd met de rente berekend vanaf de datum van betaling tot de feitelijke teruggaaf, van het als milieuheffing voldane bedrag. Overwegende dat de bepalingen van OUG nr. 9/2013 niet in strijd zijn met het Unierecht, heeft de Tribunalul Dâmbovița dat beroep verworpen bij vonnis van 15 mei 2014, dat definitief is geworden.
- 3 Op 28 april 2015 heeft ██████████ een eerste verzoek tot herziening ingediend, waarbij zij aanvoerde dat, gezien het arrest van het Hof van 14 april 2015 in de zaak Manea (C-76/14, EU:C:2015:216), de heffing op verontreinigende emissies en de milieuheffing onverenigbaar waren met het Unierecht. Dit verzoek tot herziening is op 16 juni 2015 afgewezen door de Tribunalul Dâmbovița, die van oordeel was dat de uitspraak van 14 april 2015 in de zaak Manea (C-76/14, EU:C:2015:216) niet van invloed was op de ter herziening voorgedragen uitspraak, aangezien eiseres had verzocht om teruggaaf van de milieuheffing, doch niet om vrijstelling

■

van deze heffing. Nadat de Curtea de Apel Ploiești op 24 november 2015 het door ■ ingestelde hoger beroep tegen het vonnis van 16 juni 2015 van de Tribunalul Dâmbovița had verworpen, is dit laatste vonnis definitief geworden.

- 4 Op 17 augustus 2016, nadat het Hof op 9 juni 2016 arrest had gewezen in de zaak ■ (C-586/14, EU:C:2016:421), heeft ■ op grond van artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004, een tweede verzoek tot herziening van het vonnis van 15 mei 2014 van de Tribunalul Dâmbovița ingediend. Bij vonnis van 11 oktober 2016 heeft de Tribunalul Dâmbovița het verzoek tot herziening ingewilligd, waarbij het vonnis van 15 mei 2014 volledig is gewijzigd, zodat in wezen het verzoek van eiseres is ingewilligd en verweerders werden verplicht tot teruggaaf, vermeerderd met de rente berekend vanaf de datum van betaling van de heffing tot de feitelijke teruggaaf ervan, van het bedrag van 968 RON.
- 5 Op 16 januari 2017, nadat het tegen het vonnis van 11 oktober 2016 van de Tribunalul Dâmbovița ingestelde beroep was toegewezen, heeft de Curtea de Apel Ploiești het volledig nietig verklaard, in de zin dat het de exceptie van termijnoverschrijding voor het indienen van het verzoek tot herziening opgeworpen voor de rechter in eerste aanleg heeft toegewezen en het verzoek tot herziening heeft afgewezen, aangezien dit tardief was ingediend.
- 6 In de motivering van het arrest van 16 januari 2017 heeft de Curtea de Apel Ploiești, die met voorrang de beroepsgrond betreffende de exceptie van termijnoverschrijding van het verzoek tot herziening heeft onderzocht, een exceptie die op 11 oktober 2016 is verworpen door de rechter in eerste aanleg, geconstateerd dat in arrest nr. 45/2016 van de ÎCCJ, dat bindend is voor rechters vanaf de datum van publicatie ervan in de Monitorul Oficial, is vastgesteld dat „de termijn waarbinnen het verzoek tot herziening op grond van artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004 ingediend kan worden, een maand bedraagt, te rekenen vanaf de datum van mededeling van de voor herziening vatbare definitieve beslissing.” De Curtea de Apel heeft, bij toepassing van dit arrest, in aanmerking genomen dat het vonnis waarvan herziening is gevorderd, is medegedeeld op 26 mei 2014, terwijl het verzoek tot herziening is ingediend op 17 augustus 2016, lang na het verlopen van de termijn van een maand.
- 7 Tegen dit arrest van 16 januari 2017 van de Curtea de Apel Ploiești heeft ■ op 7 maart 2017 het verzoek tot herziening ingediend dat het voorwerp vormt van het hoofdgeding.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 8 Ter onderbouwing van haar verzoek tot herziening heeft ■ aangevoerd dat het vonnis van de Tribunalul Dâmbovița van 15 mei 2014 en het arrest van de Curtea de Apel Ploiești van 16 januari 2017 in strijd zijn met het Unierecht.
- 9 In de eerste plaats heeft rekwirante de wettigheid van het arrest van de Curtea de Apel Ploiești van 16 januari 2017 (de datum van de toepassing van arrest nr. 45

van 12 december 2016 van de ÎCCJ) betwist met het argument dat dit het beginsel van de niet-retroactiviteit van de wet zou schenden, aangezien de termijn van een maand, vastgesteld bij arrest nr. 45/2016 van de ÎCCJ, die loopt vanaf de datum van mededeling van de definitieve beslissing van de nationale rechter waarvan herziening wordt gevorderd, niet kan gelden voor het indienen van een verzoek tot herziening op grond van artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004, voor zover de aangevoerde grond voor de herziening – namelijk het wijzen van een arrest door het Hof van Justitie waarbij wordt vastgesteld dat de milieuheffing onverenigbaar is met artikel 110 VWEU (zaak ██████ C-586/14, EU:C:2016:421, 9 juni 2016) – is ontstaan nadat de nationale beslissing waarvan herziening wordt gevorderd, definitief is geworden.

- 10 Rekwirante heeft verder aangevoerd dat het arrest van de Curtea de Apel Ploiești van 16 januari 2017 ook in strijd is met het beginsel van loyale samenwerking, zoals vervat in artikel 4, lid 3, VEU, dat door het Hof is uitgelegd in het arrest van 30 juni 2016, Câmpean (C-200/14, EU:C:2016:494,), aangezien dit in de praktijk de teruggaaf onmogelijk zou maken van een heffing waarvan de onverenigbaarheid met het Unierecht is vastgesteld in een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Korte uiteenzetting van de motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing

- 11 Onder verwijzing naar wat het Hof heeft bepaald in zijn arrest van 6 oktober 2015, gewezen in de zaak ██████ (C-69/14, EU:C:2015:662, dictum en punt 40), neemt de verwijzende rechter in aanmerking dat – hoewel het recht van de Europese Unie de nationale rechter niet verplicht om de nationale procesvoorschriften die aan rechterlijke beslissingen gezag van gewijsde verlenen, buiten toepassing te laten, zelfs als dit het mogelijk zou maken een met dit recht onverenigbare nationale situatie te corrigeren – indien in het nationale recht de toepasselijke nationale procesvoorschriften de nationale rechter de mogelijkheid bieden om, onder bepaalde voorwaarden, terug te komen op een in kracht van gewijsde gegane beslissing, om de nationale wetgeving in overeenstemming te brengen met het Unierecht, die rechter dit, uit hoofde van de beginselen van doeltreffendheid en gelijkwaardigheid, niettemin dient te doen.
- 12 Bovendien kunnen particulieren die schade hebben geleden als gevolg van het niet-toepassen of de onjuiste toepassing van het recht van de Europese Unie door de autoriteiten van een lidstaat (inbegrepen de rechterlijke autoriteiten) bij de nationale rechter een aansprakelijkheidsvordering tegen de Staat indienen om vergoeding te verkrijgen van de geleden schade.
- 13 Voorts kan de Commissie, wanneer er sprake is van schending van het Unierecht door de gerechtelijke instellingen van een lidstaat, op grond van artikel 258 VWEU een zaak aanhangig maken tegen de lidstaat van die gerechtelijke instellingen, om te constateren dat deze hun verplichtingen niet zijn nagekomen.

Aldus heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie in zijn arrest van 30 september 2003 in de zaak ■ (C-224/01, EU:C:2003:513) geoordeeld dat de lidstaten zelfs aansprakelijk zijn voor de handelingen en verzuimen van de overheidsinstellingen die uit grondwettelijk oogpunt onafhankelijk zijn, zodat een staat ertoe gehouden kan zijn om de schade te vergoeden die particulieren hebben geleden als gevolg van een schending van het Unierecht door in laatste aanleg rechtsprekende nationale rechterlijke instanties.

- 14 In tegenstelling tot de situatie in de zaak ■ (C-69/14, EU:C:2015:662, 6 oktober 2015) – waarin het Hof, bij ontbreken van een uitdrukkelijke regeling van de mogelijkheid tot herziening van een rechterlijke beslissing in het kader van de procesvoorschriften die van toepassing zijn op civiele zaken, in zijn arrest voorrang heeft gegeven aan het rechtszekerheidsbeginsel boven de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid – voorziet in deze zaak zelfs de wetgeving ter zake, namelijk artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004, in een nieuwe grond voor herziening van de definitief en onherroepelijk geworden uitspraken van de bestuursrechter, en wel de schending door de rechter, bij het doen van de uitspraak, van het beginsel van de voorrang van het recht van de Europese Unie. Door het regelen van de grond voor herziening zoals voorzien in artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004, zou de Roemeense wetgever het beginsel van de voorrang van het Unierecht, dat wordt gestipuleerd in artikel 148, lid 2, van de Grondwet, hebben toepast.
- 15 De verwijzende rechter verwijst naar de rechtspraak van het Hof volgens welke het recht op teruggaaf van een heffing die door een lidstaat in strijd met het Unierecht is geïnd, het gevolg en het complement is van de rechten die justitiabelen ontlenen aan de bepalingen van het Unierecht, zodat de lidstaat in beginsel verplicht is deze terug te betalen.
- 16 Na te hebben herinnerd aan de rechtspraak van het Hof van Justitie volgens welke de lidstaten – wanneer zij op grond van het beginsel van de procedurele autonomie de bevoegde rechterlijke instanties aanwijzen en de procedureregels vaststellen voor rechtsvorderingen die worden ingediend ter bescherming van de rechten die de belastingplichtigen aan het Unierecht ontlenen – ertoe gehouden zijn de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid te eerbiedigen, wijst de Curtea de Apel Ploiești er tevens op dat, op de onder het Unierecht vallende gebieden, de rechtsnormen van de lidstaten op ondubbelzinnige wijze dienen te worden geformuleerd, zodat de betrokken personen duidelijk en exact hun rechten en plichten kennen en de nationale rechterlijke instanties de eerbiediging ervan kunnen waarborgen.
- 17 Welnu, in artikel 21, lid 2, van Legea nr. 554/2004 is geen enkele termijn voor het indienen van een verzoek tot herziening bepaald.
- 18 Aangezien de nationale rechter degene is die bepaalt of de nationale rechtsnorm verenigbaar is met het Unierecht en hij ook degene is die oordeelt of de nationale rechtsmiddelen verenigbaar zijn met de beginselen van gelijkwaardigheid en

doelmatigheid, is hij in dit verband ertoe gehouden de bepalingen buiten toepassing te laten die de teruggaaf van een heffing waarvan bij een arrest van het Hof is vastgesteld dat deze in strijd is met het Unierecht, afhankelijk stellen van voorwaarden die specifiek betrekking hebben op die heffing en die ongunstiger zijn dan die welke anders op een dergelijke teruggaaf van toepassing zouden zijn.

- 19 Onder verwijzing naar de arresten van het Hof in de zaken Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114, 17 december 1970), *Amministrazione delle Finanze dello Stato/Simmenthal* (106/77, EU:C:1978:49, 9 maart 1978) en *The Queen/Secretary of State for Transport, ex parte Factortame* (C-213/89, EU:C:1990:257, 19 juni 1990), constateert de verwijzende instantie dat voor de personen die vorderingen hebben ingesteld tot teruggaaf van de milieuheffing op grond van de bepalingen van het Unierecht en de rechtspraak van het Hof van Justitie, welke vorderingen definitief zijn afgewezen voordat het Hof arrest had gewezen in de zaak ██████ (C-586/14, EU:C:2016:421, 9 juni 2016), de mogelijkheid om een verzoek tot herziening in te dienen op grond van artikel 21, lid 2, van *Legia* nr. 554/2004 op dit moment het enige rechtsmiddel vormt.
- 20 De Curtea de Apel constateert verder dat als aan arrest nr. 45/2016 van de ÎCCJ rechtsgeldigheid werd verleend, ██████ niet langer zou kunnen verzoeken om herziening van het arrest van 16 januari 2017, aangezien zij dan de termijn van een maand na de mededeling van het vonnis van 11 oktober 2016 niet meer zou kunnen naleven en er ook geen ander nationaal rechtsmiddel om teruggaaf van deze heffing te krijgen voor haar zou openstaan.
- 21 Om deze redenen is de verwijzende rechter van oordeel dat door toepassing van arrest nr. 45/2016 van de ÎCCJ, dat bindend is voor de rechterlijke instanties, in de onderhavige zaak de beginselen van loyale samenwerking, doelmatigheid en doeltreffendheid zouden worden geschonden.